

עניני ראש השנה בעידן קרונה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפה ס"ב

הגה: * וטוב לתקוע (ז) ד ג' [בצד ד' ימין, (ח) אם אפשר לתקוע בכך (מנהגים), (ט) וכן ה' יהפוך השופר למעלה, שנאמר: עלה אלהים בתרועה (תהילים מז, ו') (רוקח ומהרי"ל).

משנה ברורה סימן תקפה סק"ז

ר"ל שטוב שיהפוך [כ] פי השופר למעלה ולא לצדדין

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפה ס"ה

ונוהגין לתקוע על הבימה (ג) במקום שקורין.

משנה ברורה סימן תקפה סק"ז

כדי שזכות התורה יגן עלינו לעלות זכרוננו לפניו לטובה.

ערוך השולחן אורח חיים סימן תקפה ס"ד

ונוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין בתורה כיון שנתקנו אחרי קריאת התורה

ארחות

הלכות ר"ה ס"י תקפד תקפה

חיים

קיט

האב יודע למול הכרי מוכל העור במקום אב קאי וכמו שהאב יש לו להקדים מלות מילה לשופר מהטעמים שכתב הגאון נח"ח בן יעקב גם מוכל העור כן נראה לדעתו אצל אינו כדאי לחלוק עליו מסבירה ולריך להתיישב בדבר עכ"ל].

סימן תקפה

א סעי' א צריך לתקוע מעומד. ע"י בא"ר בשם תניא דשופר מלמד סגוריא בדין וקיימא לו דבע"ד בעמידה ויוצאין בעמידת הש"צ דשלוחן כמותן וע"ש בשם רוקח סימן ר"ג דבדיעבד יצא בשיבה כמ"ש המג"א מסביר וע"ע במג"א סימן תפ"ט סק"ג בשם רמב"ם וברכ"י סימן זה ומ"ש המג"א בשם מהרי"ל דאסור לסמוך הנה לפמ"ש הריב"ש סימן רס"ו דהיכי דחיוב העמידה רק מדרבנן ובדיעבד כשר בלא עמידה מותר בסמיכה אפי' לכתחלה וע"י בהגהת הח"צ על הט"ז ח"מ רס"י י"ז שהעלה כן להלכה ע"ש אי"ב ה"ג בזה דחיוב העמידה רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כמ"ש הברכ"י מותר לסמוך גם לכתחלה ושוב מצאתי בברכ"י לחו"מ סימן י"ז שפסק כן להדיא לכן באדם חלוש קצת שהוא התוקע יש להקל. ובדין אם מותר לטעום קודם תקיעות נראה דמי ללולב שבס"י תרנ"ב ס"ב ומג"א סק"ד ועמ"ש שם בזה ובמג"א סימן תרצ"ב סק"ז.

ד שם בהג"ה ואין חילוק וכו'. עמג"א סימן שס"ו סק"ב מ"ש בזה ומ"ש המג"א בדין יום ב' דר"ה וספק אם שמע תקיעה או נטל לולב ועמ"ש במחז"ש בשם פרי"ח וע"י בא"ר שפסק ג"כ ד"ל דר"ה דכיומא אריכתא דמי גם ביום ב' תוקע ולא מברך ומצאתי ברדב"ז ח"ב ס"י תשי"ט שכתב כסברת הא"ר ועמ"ש"ל סימן תקפ"ו בזה. ובמ"ש הפר"ח דאין ספק מוציא מידי ודאי עמ"ש בברכ"י לעיל סימן קפ"ו סק"ג באורך וע"י בתר"י פ"ב דברכות בהא דקרא וטעה דחזור גם מספק דגם למ"ד ק"ש דרבנן דבלא קרא כלל אינו קורא מספק מ"מ בהתחיל לקרוא יש לו לתקן כיון שהתחיל ע"ש אי"ב י"ל דבהתחיל לתקוע ומסופק אם תקע כשיעור לכ"ע גם ביי"ט ב' יש לחזור ולהקוע.

ה שם בהג"ה אם יברך לעצמו וכו'. עכ"ה"ע ס"ק ג' וע"י בפ"ת בשם שו"ת עולת שמואל סימן פ"ג בחוקת לרבים שהולך לתקוע לחולל דא"ל לו להתענות עד אחר תקיעות דבכ"ס ואלף אם החולה יברך לעצמו איכ"ל כפי"ק דדני"ל דלמ"ד מלות א"ל כוונתו כזו יאלו בתקיעות להחליט והורה דמוטב שיאכל החולה קודם שמינת התקיעות וישמע בתקיעות אחר יליאחס מזהכ"ס ועי"ש סימן פ"ג וס"י פ"ז מזה. [וע"י בשו"ת חלק י"ב מע"י ר"ה ס"י ב' אות מ' נכ שהעיר בזה יעו"ש].

ו שם בהג"ה ומברך להוציא אחרים וכו'. ע"י צמט"ו אפרים שכתב דמי שכוף תוקע צמט"ו מקומות יש לכוון ללאת י"ח עלמו בתקיעות שתוקע צמט"ו מעטם שלא יחמין המלוח ואולי לא יהי' יכול לתקוע אח"כ מאיזה סיבה עכ"ה"ו. וע"י בלחם הפנים שצק"ש"ע מהרש"ג"ס ס"י קכ"ט ס"י י"ט שכי' דלכתחילה אם יודע שיתערך לתקוע צמט"ו בחי הפלות יכוין התוקע שלא ללאת רק במקום האחרון כדי לחוש למח שכי' בשאגת אריה סימן י"ג בשם כמח גדולי ראשונים דצמט"ו לאורייתא א"י להוליה אחר שילא י"ח.

[שם מעומד וכו' עכ"ש"ע"ת סק"א וע"י צמט"ו חלק י"ב מע"י ר"ה סימן ב' אות ל"ו שכתב טעם למקום שנוהגין שאין להצבור עומדין בשעת תקיעות דמיושב ורק החוקע עומד. ובמקום שנוהגין להצבור לעמוד גם בתקיעות דמיושב אם יש למחות צמט"ו זה יעו"ש].

[שם לתקוע וכו' ע"י צמט"ו"ל הלכות ר"ה דתקיעת שופר א"ל מניין עשרה דווקא כי זה הכלל כל דבר לאורייתא א"ל מנין יעו"ש].

[שם בהג"ה להוציא אחרים וכו' עכ"ה"ע וע"י סק"ג, וע"י צמט"ו חלק י"ב מע"י ר"ה סימן ב' אות י"ט שהאריך בזה צמ"י שילא י"ח ותוקע להוליה אחר מי יברך ע"ש בצרכת המלות אם יתכן שאחד יברך צרכת המלוח וחצירו יעשה המלוח יעו"ש].

[שם בהג"ה לתקוע על הבימה וכו' כי צמ"י זכרון אצרכהס (מכ"י מהר"א צינג ז"ל) וז"ל ואם הש"ל תוקע ועמוד לפני העמוד ויתקע ולא ילך אל הבימה כ"כ צמט"ו"ל ה"י ר"ה ע"ש עכ"ל וצמט"ו שם אות ע"ו כי על המנהג לתקוע על הבימה לצרכת"ס גדולה ומרווחת לריך הצמח רצה אם אין חשש קול הצרכה אם תוקע במקום החזן ולכן יחזר עוד לתקוע בצמט"ו צרכת"ס על הבימה].

ז שם בהג"ה וצוב לתקוע בצד ימין וכו'. ע"י צמט"ו מהר"ם שיק חלו"ח סימן רל"ד צמ"י שהיה איש כשר וכן תורה וא"י לתקוע אלא מלד שמאל וא"י ע"ה ומקלי דעת ויכול לתקוע מלד ימין וכחצ דעדיף שיתקע כהן תורה מלד שמאל ולו משפט הקדימה יעו"ש.

ב סעי' ב קודם שיתקע יברך וכו'. ע"י צמט"ו פרי הארץ סימן ע"י באלה שצא אחר צרכת השופר ושמע למ"ד קולות דמיושב דיכול לברך אח"כ על התקיעות דמשומד. מובא צעיקרי דה"ט סימן למ"ד אות א. וע"י צמ"י צמ"י ששכר צמט"ו חודש תשרי מאמר ב' אות ל"ד שמשופק צמ"י שלא שמע הצרכות וגם לא שמע התקיעות דמיושב ושמע התקיעות דמשומד בלא צרכה. ואח"כ ריאה לתקוע צמ"י להשלים המלח קולות עפ"י הקבלה אם יברך עליהם והניח צמ"י.

ח סעי' ג אם התחיל לתקוע וכו'. ע"י בשו"ת הלק"ט ח"ב סימן רי"ח בדין אם באמצע תקיעה גאבד השופר והביאו מבחוץ שופר אחר דלכאורה דמי לנמצא טעות בס"ת והביאו אחר אבל י"ל דגם להסוברים שם דא"צ לברך שנית משום שהספרים שם בביהכ"ס משא"כ הבא וי"ל דדמי לבירך על הפרי וגמאס בהא דס"י ר"ו ס"ו אבל מ"ש הב"י בתוקע שנתעלף שיתקע האחר ולא יברך דדוקא כשהי' שם האחר בשעת צרכה נראה דלא דמי לסי' ר"ו דשא"ה כשבירך על הפרי נתכוין ליהנות מהפרי ואבד איתו דבר אבל הכא אינו נהנה מן התוקע אלא מן השופר ומברך לשמוע קול שופר והרי השופר לא גאבד עכ"ת"ד וע"י בא"ר דמי שנכנס באמצע תקיעות דחזור ומברך יתחיל מראש ולא ממקום שפסק

ג שם יברך לשמוע וכו'. ע"י צמט"ו צמ"י עולם סימן ל"א אם נטלו השופר בצמט"ו התקיעות והביאו שופר אחר אם לרי' לברך שנית ומכיון דצמט"ו התקיעות א"ל לברך אצל צין צרכה לתחילת התקיעה לריך לברך עי"ש מוצ"ה צפ"י.

[שם לשמוע קול שופר וכו' עכ"ה"ע וע"י סק"ד, וע"י צמט"ו חלק י"ב מע"י ר"ה סימן ב' אות י"ח צמט"ו צרכת שופר אם לשמוע או על תקיעת שופר מ"ש צמ"י].

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפו סי"ז
המצייירים בשופר צורות במיני צבעונים כדי לנאותו, (עב) [זו] לא יפה הם עושים.

משנה ברורה סימן תקפו ס"ק ע"ב
דלפעמים [קי] משתנה הקול מעט בשביל זה:

שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן קלג אות ח
סי"ז. המצייירים בשופר צורות במיני צבעים וכו' לא יפה עושים: והיינו מחשש דנשתנה קולו עי"ז כמו צפהו זהב, ולשון הריטב"א ר"ה כ"ז ע"ב, ומעתה כל שופר המצופה ומצוייר מבחוץ אין תוקעין בו אא"כ עמדו עליו בקיאים קודם לכן ומכירים שלא נשתנה קולו כלל מפני הצפוי ושלא הי' בו נקב וסדק כלל וכ"כ הרמב"ן ומורי, וליכא למידק לקולא מדלא קתני אם לא נשתנה קולו כשר דלימא עד שנשתנה ודאי לא פסלינן לי' ומספיקא כשר, דהא ליכא למימר כיון דחזינן ריעותא דלאיסורא ספיקא דאורייתא לחומרא וכו' עכ"ל הריטב"א.
ולכאורה לשון השו"ע שהוא מהרמב"ם שכ' דלא יפה הם עושין משמע רק זהירות לכתחלה אבל אם תקע יצא משא"כ להריטב"א וי"ל.

משנה ברורה סימן תרנב סק"ז
אסור לאכול וכו' - וטעימא בעלמא [ה] מדינא שרי מ"מ אין להקל בזה אם לא לצורך גדול ומי שבא בדרך בחוה"מ ומצפה שיבוא למקום הלולב או הדריים על הישובים ומשלחים להם לולב ימתינו [ו] עד הצות היום ולא יותר אפילו ביום א' שהוא מן התורה דאסור להתענות ויש אומרים [ז] דאם מצפה שיביאו לו לולב אין לו להמתין כלל דהרי יש לו מי שיזכירנו לנטלו היינו אותו שיביא לו הלולב ומי שחלש לבו בודאי יוכל לסמוך ע"ז:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקצב
יחיד ד' < אינו מפסיק לתקוע בברכות, (ו) ואפילו יש לו מי שיתקע לו. הגה: (ז) ה' < אלא תוקעים לו קודם שיתפלל מוסף, ואין צריכין לתקוע לו שנית (כל בו וב"י בשם א"ח).

שערי תשובה סימן תקצב סק"א
והרדב"ז ח"ב סי' שמ"ז כת' דיחיד מותר להפסיק בדרכ' ובבר"י תמה עליו ובאמת תמוה מה שלא הזכיר מדברי הטור ושאר פוסקים דאינו מפסיק אף אם תקע ליה אחרוני ומכ"ש שהוא עצמו אין לו לתקוע:

שו"ת רדב"ז חלק א סימן שמז
שאלת ממני אודיעך דעתי ביחיד ששמע תקיעות דמיושב מתפלל מוסף ביחיד אם צריך לתקוע על סדר הברכות. תשובה חובה לא תיבעי לך דתניא כשהוא שומען על הסדר ועל סדר הברכות בד"א בחבר עיר אבל שלא בחבר עיר שומען על הסדר ולא על סדר הברכות וכן כתבו המפרשים ז"ל וז"ל הרמב"ם ז"ל פ"ג וכל הדברים האלו בצבור אבל יחיד בין ששמע על סדר הברכות בין לא שמע על הסדר בין מעומד בין מיושב יצא ואין בזה מנהג ע"כ. כי תיבעי לך אם יש ליחיד רשות להפסיק בברכות ולתקוע על סדר הברכות כשאחר תוקע לו אין בכך כלום אעפ"י שהוא שותק בין הברכות לשמוע תקיעת שופר לית לן בה ומשום שבות נמי ליכא כיון דאית בה קצת צורך מצוה להשלים מאה קולות כי מזה הטעם יש מי שכתב שתוקעים על סדר הברכות בלחש ואע"ג דלא נהגינן הכי משום ערבוביא דזה מקדים וזה מאחר מ"מ אנו משלימין מאה קולות אחר התפלה אף הכא נמי לא שנא דאע"ג דאין כאן חיוב יש כאן צורך מצוה אבל לתקוע המתפלל בעצמו צ"ע. ומסתברא לי דמותר דאין כאן לא ערבוב ולא הפסקה דאי משום ערבוב כיון

שהוא יחיד ליכא ואי משום דשמא אינו בטוח לחזור לתפלתו כדאמרינן לגבי ברכת כהנים ליכא חדא דתפלות של ר"ה כולם אומרים אותם מתוך הספר ותו דאין צריך לזוז ממקומו. ואי משום הפסקה ליכא חדא שתקיעת שופר מענין התפלה ועיקר שתקנוה על סדר הברכות הילכך לא הוי הפסקה ולא הוי כמפסיק בדברים אחרים בטלים. ותו כיון דהוי צורך מצוה קצת לא הוי הפסקה. ותו כיון דתפלת המוספין אינה אלא בחבר עיר והיחיד פטור ממנה הוי דבר של רשות ואפילו שיפסיק לית לך בה הילכך אין זה חיוב ליחיד לתקוע על סדר הברכות ואם תקע אין מוחין בידו ואדרבה שפיר עבד: ואע"ג דכתב רבינו האי ז"ל דמדקתני השני מתקיע ולא קתני תוקע ש"מ שאין ש"צ תוקע אלא מצוה לאחר ותוקע שמא ישתבש דעתו בשביל התקיעות ולא ידע לחזור לתפלתו דומיא דמאי דאמרינן בפרק אין עומדין העובר לפני התיבה לא יענה אחר הכהנים אמן מפני הטירוף ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו ואם הבטחתו שנושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי והכא נמי לא שנא. לא קשיא דע"כ לא אמרה אלא בש"צ שאימת הצבור עליו ואיכא למיחש שמא ישתבש אבל המתפלל לבדו לעצמו ליכא למיחש. ותו דבתפלת חיוב חיישינן לטירוף הדעת אבל לתפלת רשות לא חיישינן וזה ברור: והנל"ד כתבתי.

משנה ברורה סימן תקפה סק"ב

מעומד - דכתיב [א] יום תרועה יהיה לכם וילפינן מלכם דגבי עומר ובעומר כתיב חרמש בקמה אל תקרי בקמה אלא בקומה. וכתב המ"א דלפ"ז [ב] אין לסמוך על שום דבר באופן שאם ינטל אותו דבר יפול שעמידה זו חשובה כשיביה ומ"מ בדיעבד אף אם תקע מיושב לגמרי [ג] יצא דקרא אסמכתא בעלמא הוא ולכתחלה. והצבור השומעים התקיעות [ד] לא הטריחום לעמוד משום כבוד צבור וגם כי עתידים [ה] לשמוע מעומד התקיעות שעל סדר הברכות של מלכיות זכרונות וגו'. ועכשיו נהגו הצבור לעמוד כולם גם בשעת התקיעות שתוקעין קודם מוסף ואעפ"כ נקראין תקיעות דמיושב מאחר שרשות לישוב בהם. ואם יחיד שומע תקיעות לצאת בהם [ו] ואינו עתיד לשמוע על סדר הברכות צריך מדינא לעמוד לכתחלה:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרו ס"ד

יכול לטבול וללקות <ד> מתי שירצה, רק שיהיה (יח) קודם הלילה; (יט) ד' ואינו מברך ב' על הטבילה. הגה: ואין צריך לטבול <ה> רק פעם ח' אחת, (כ) בלא וידוי, * (כא) ח משום קרי; <ו> והוא הדין דהטלת תשעה ט' קבין מים (כב) ט נמי מהני (מהרי"ו וכל בו תשב"ץ). מי שמת לו מת (כג) בין ראש השנה ליום הכיפורים, (כד) ג' <ג' מותר [י] י' לרחוץ י ולטבול בעיו"כ, (כה) דיום כפור מבטל שבעה (מהרי"ל דהלכות שמחות), (כו) אע"פ שנהגו שלא לרחוץ כל שלשים, (כז) טבילת מצוה מותר. (דעת עצמו).

שו"ת מנחת יצחק תוכן העניינים חלק ד סי' כא

בנדון ט' קבין על ידי מקלחת, בירור באריכות מש"ס ופוסקים, ובכל המסתעף לזה, ומסקנא להלכה למעשה (ח) אותיות).

(השמטה) והנה בנוגע למה שהזכרתי בפנים, מה שפלפלו המחברים, אם צריך כלי בט' קבין, וצדדתי דגם אם צריך כלי, מ"מ מהני ג"כ במקלחת, וכ"כ מחו' הגאון שליט"א בספרו שו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' ס"א), אמנם כעת בעברי עו"ה בחפזי על הלכה זו, מצאתי ב' ראיות גדולות דא"צ כלי, א' מדברי רש"י (גיטין דט"ז ע"א), דעל מה דאיתא בש"ס שם, אמר רב פפא הרי אמרו בעל קרי חולה, שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור, ופי' רש"י דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין, קודם שיעסקו בתורה, והקילו על החולה, בנתינת תשעה קבין "אפילו שאובין" במס' ברכות וכו' עכ"ל, והובאו דברי רש"י בלשונו הנ"ל בב"י (או"ח סי' פ"ח), וכן בטו"ז שם (סק"א) כתב בזה"ל, ומי

שרוצה להחמיר ולהטיל עליו ט' קבין מבואר בב"י, שדין ט' קבין הוא "אפילו במים שאובין" וכו' עכ"ל, והובא בבאה"ט שם בלשונו הנ"ל, הרי מדדייקו וכתבו בלשון רבותא "אפילו" במים שאובין, ש"מ דלא צריך כלי, דאם הי' צריך כלי, הרי הוי דוקא במים שאובין, ומה "אפילו" דקאמרו וק"ל, - ב' מלשון הב"י שם, שכתב בזה"ל, ותשעה קבין שאמרו, דוקא כששופכים עליו, אבל לטבול בתוכם לא מהני מידי, "בין אם הם בכלי או בקרקע" וכו', עכ"ל, והמשמעות בזה, דגם אם הם בקרקע, ל"ה הפסול, רק משום דאינם בשפיכה, ואם הי' צריך כלי דוקא, הרי בקרקע בלא"ה פסול, משום דל"ה בכלי, וכמו דלא יעלה על הדעת בנטילת ידים לסעודה, אף אם נאמר דא"צ כח גברא, דיהי' צריך להשמיענו דלא מהני נטילה בקרקע, רק לאשמעינן דבכלי המחובר לקרקע, ל"מ טבילה, עי' (בסי' קנ"ט סעי' ז' ח'), או לענין טבילה במ' סאה זוחלין או שאובין, עי' שם (סעי' ט"ו ט"ז) וכיב"ז, אבל היכא דליכא מ' סאה, ובקרקע ממש, פשיטא דל"מ מטעם נטילה, דל"ה כלי, ומדצריך לאשמעינן זאת בט' קבין, ש"מ דל"צ כלי כן נלענ"ד, וחזי לאצטרופי למה דכתבתי בפנים